

ורכב תאמינים

עלון שבועי מבית בני אמונים

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

סוד התפלה טמון בהכנה המקדמת

"וירא בלק... את כל אשר עשה ישראל לאמורי ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא... וישלח מלאכים אל בלעם בן בער... לקרא לו לאמור" (כב ב:ג-ה)

אמר האדמו"ר רבי שלמה מרדוקסק:

כשראה בלק כי בני ישראל מנצחים במלחמותיהם שלא כדרך הטבע, הבין כי נצחונם בא להם בכת התפלה. אולם כאשר בקש גם הוא להשתמש בכת התפלה כנגדם, נזכח לראות כי הדבר אינו עולה ביזו. עמד והקיר את פשר הדבר, עד שהגיע לפסקנה: ההבדל בינו לישראל נעוץ ב: "כל אשר עשה ישראל לאמורי" - בהכנה המרובה שהם עושים טרם אמירת התפלה, כדי שייכוננו לבס פאות לאביהם שבשמים. לפיכך: "ויגר [חשט] מואב מפני העם מאד, ומדוע? כי רב הוא" - המאמץ שמשקיעים ישראל בתפלתם, והוא אינו מסגל להשקיע כמוהם.

לפיכך: "וישלח מלאכים אל בלעם בן בער..." - בחושבו כי יודע הוא להתפלל כדבעי, "לקרא לו לאמור" - להתפלל בעבורו, וכך סבר שיוכל להכריע את ישראל במלחמה.

תפארת שלמה

כת הפה שך לישראל בלבד

"ותרא האתון את מלאך ה' יצב בדרך וחרבו שלופה בידו" (כב כג)

"אמר [מלאך ה']: רשע זה הניח כלי אמונתו - שכלי זינו של אמות העולם בחרב, והוא בא עליהם בפיו - שהוא אמונת שלהם. אף אני אתפש את שלו [החרב] ואבוא עליו באמונתו" (רש"י, ע"פ במ"כ כ יג).

כתב רבי שבתי משורר-בס כי דברי המדרש נרמזו בלשון הפסוק עצמו: תבת "שלופה" נכתבה בכתב מלא, ולא כדלהלן (פס' לא): "שלופה" - בכתב חסר, ומכאן שהתפון הפלואר לומר לבלעם: "שלו-פה" - כת הפה שך לעיניו, ואין לה רשות להשתמש בו כנגדו.

שפתי חכמים

השכינה שורה בתפלה במנין

"הן עם לבדד ישכון" (כג ט)

דרש חכם יעקב קצין מחכמי ארם צובה:

מפסוק זה נתן ללמד רמז לדברי חכמים (ברכות ו א): "ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם, שנאמר (תהלים פב א): 'אלקים יצב בעדת אל'"; כאשר מתפללים בעשרה - פגימטריה של 'בדד', אזי 'ישכון' הקדוש ברוך ביניהם וישמע תפלתם.

גאסר דוד

'פארי תנשא בזכות אמן'

"הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" (כג כד)

דרש המגיד הקדוש רבי יעקב די אלבה:

"הן עם כלביא" - סופי תבות: 'אמן'. רמז לעגית אמן בסוף כל ברכה. "יקום" אותיות 'קו' יום. רמז למאה ברכות שמקפידים ישראל לברך מדי יום. וכך אמר בלעם לבלק: איני יכול לפגע בישראל בקללתי, שכן מתנשאים הן כנגדי פארי בזכות הקפדתם על עגית אמן ואמירת מאה ברכות. וכפי שדרשו בתנא דבי אליהו (רבא י) על הפסוק (שופטים ה ב): "בפרע פריעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה" - "במי גפרע להם הקדוש ברוך הוא לישראל מאמות העולם? בבני אדם שמשכימים ומעריבים לבית הכנסת ולבית המדרש ועונים אמן ומברכים את הקדוש ברוך הוא..."

תולדות יעקב [ונציה סס"ט]

על פי זאת פרש נשיא 'בני אמונים' רבי יעקב דב מרמורשטיין את דברי רש"י על פסוק זה: "כשהן עומדים משנתם שחרית, הן מתגברין כלביא וכארי לחטף את המצות..." ולכאורה, הלשון 'לחטף' צריכה באור - וכי מצוות עושים בחטף?

אמנם על פי דבי הר"י די אלבה, שפסוק זה רומז על עגית אמן, נתן לפרש שרש"י כן לרמז בדבריו על מצות עגית אמן, שבבוא האדם לבית הכנסת עליו לנצל כל רגע כדי לחטף עוד ועוד 'אמונים'. וכך נהיה להיות בבחינת 'שומר אמונים' - שומר ומצפה אימתי יבא עוד אמן לידו.

עמידה בשעת עגית דברים שבקדשה

"ויאמר לו בלק מה דבר ה' וישא משלו ויאמר קום בלק ושמע" (כג יז-יח)

כתב הרמ"א כי נהגו לעמד בשעה שאומרים קדיש וישא דברים שבקדשה. והביא לכך מקור בשם הירושלמי (ובירושלמי שלפנינו אינו) מכך שעגלון מלך מואב נעמד על רגליו כשבקש אהוד בן גרא לומר לו את דבר ה' (שופטים ג כ): "ויאמר אהוד דבר אלקים לי אליך ויקם מעל הפסא".

אולם כתב רבי שלמה קלוגר כי אמנם הדיון - דין אמת הוא, אולם המעתיק טעה במקור הדיון. שלא מעגלון מלך מואב למדנו זאת, אלא מבלק מלך מואב. וכפי שכתבאר בפסוק שלפנינו, שפאשר שאל את בלעם: "מה דבר ה'", הקדים בלעם ואמר לו: "קום בלק", ודרשו חכמים (במ"ר כ כ): "אמר לו בלעם: עמד! אין

אתה רשאי לישב, ודברי המקום נאמרים".

דרכי משה או"ח סוף סי' נו; שו"ת שנות חיים סי' פא

כדי לקום כיהודי יש ללכת לישן כיהודי

"הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף" (כג כד)

מרו ה'בית יוסף' פתח את השלחן ערוך בהוראה: "תגבר פארי לעמד בבקר לעבודת בוראו", ובהגהות הרמ"א הוסיף על דבריו: "ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב". תמה רבי מאיר מפרימישלו: הלא השלחן ערוך דבר על השכמת הבקר, וכיצד מתקשרים דבריו לדברי הרמ"א בענין השנה? ופרש כי הרמ"א בקש להשיאנו עצמה טובה לקיום הוראת השלחן ערוך: "תגבר פארי לעמד בבקר לעבודת בוראו" - שכתב בשוכבו על מטתו ידע לפני מי הוא שוכב.

על פי דבריו פרש רבי יוסף אריה פיש אב"ד האדא אף את סדר הכתוב שלפנינו: כיצד זוכים ישראל שיתקיים בהם: "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא", בכך שמקיימים בעצמם: "לא ישכב עד יאכל טרף", וכפי שפרש רש"י: "כיצד? קורא את שמע על מטתו ומפסיד רוחו בידי המקום". כי רק מי ש: "בשכבו על מטתו ידע לפני מי הוא שוכב", זוכה לקום פארי.

דברי מאיר לקוטיים; דברי יוסף

בית מדרשו של יעקב - במינו

"מה טובו אהלך יעקב משכנתך ישראל" (כד ה)

"כמה יאון הינון בתי מדרשיכון במשכנא די שמש בהון יעקב אבוכון" - כמה נאים הם בתי מדרשיכם באהל, ששמש בהם יעקב אביכם (תרגום יונתן): "מה טבין הינון משכנין דצלי בהון יעקב אבוהון" - כמה טובים הם האהלים שהתפלל בהם יעקב אביהם (תרגום ירושלמי).

מכך ששבח בלעם דוקא את בית הכנסת שהתפלל בו יעקב אבינו, למד רבי יששכר דב פאב"ד רבה של בוסקא מקור למנהג ישראל להשתדל להתפלל במקום שבו התפלל בעבר אדם גדול.

ברם, תמה רבי משה שמואל שפירא ראש ישיבת באר יעקב: וכי יעקב שמש באותם אהלים שהתפללו ישראל, הלא את תורתו ותפלתו קבע בבית מדרשם של שם ועבר?

ותרץ: פגנת בלעם היתה לכל בית כנסת ובית מדרש בישראל. משום שהתורה והתפלה שאנו עוסקים בהן רשה היא לנו מעיקב אבינו שעסק בהן כל ימיו, על פן נקראים הם על שמו, ומכוח מתקבלת בהם התפלה, ואנו זוכים להבין בהם טעמי תורה עד עצם היום הזה.

אוצרי יד החיים קללים ערך בית הכנסת; דהב משבא

ההלכה הראשונה בשלחן ערוך: "תגבר פארי לעמד בבקר לעבודת בוראו", מבססת על פסוק שאנו קוראים בפרשתנו (במדבר כג כד): "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא".

יהודי יקר!

זאת העת להתחזק במצות "התגבר פארי", להקדים לבוא לבית הכנסת ולזכות במצוות רבות ובתפלה פהלכה ובכונה.

'בני אמונים' - משכימים לברכות השחר.

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא

ברכת אלקי נשמה (א)

מתנה ושמה 'נשמה'

את סדר בריאת האדם מתארת התורה (בראשית ב: 7): תחלה ברא הקדוש ברוך הוא את גוף האדם - 'עפר מן האדמה', ובאשר היה הגוף משלם באבריו וגידי, נפח בו נשמה, ככתוב: 'ויפח באפיו נשמת חיים', ואז: 'ויהי האדם לנפש חיה'.

בסדר זה אנו מודים אף בברכות השחר; לאחר שהודינו לבוראנו בברכת 'אשר יצר' על הגוף המפלא שחנן אותנו, חותנו הוודות על העקר - על שהחזיר לגופנו את הנשמה שהורה, זו המחיה את גופנו ומאפשרת לנו לקיים את התורה והמצוות, ובאמצעותה אנו זוכים לדבק בשכינה (דברי משה"ה א"ח).

הודאה זו חשובה במיוחד בטרום נעמד לפניו תברך בתפלה. זאת משום שיש בה מעין הצהרה ותזכרת בעברוננו שהמטרה שלשמה נתנה בנו הנשמה היא כדי שנוכל להתחזק בעבודתו תברך - עבודה שחלק מרכזי בה הוא התפלה ('שפת אמת' דברי ט"ו).

עקר תקנתה של ברכת 'אלקי נשמה' היא בהודאה על כך שהקדוש ברוך הוא מחזיר לנו את הנשמה מדי בקר ליום נוסף של עבודת ה', אחר שעלתה בלילה למרומים לתת דין וחשבון לפני קונה (בבבש א"ח מו ב). אולם בפעל אנו מודים בברכה זו גם על עצם מציאת הנשמה שנתנה בנו בבריאתנו, שהיא הכת הרוחני המנהיג אותנו ומטה את דרכנו לעבודתו תברך. והרי היא דומה לחבל ארץ המשתלשל משמי מרומים לעולם הזה, תחלתו נתון בידיו תברך, וקצהו בגוף האדם, ובאמצעותו יכול האדם לקשר את נפשו לקדשה תמיד ('ראשית חכמה' אה"ב; 'עלת תמיד' פרק ז).

הנשמה והגוף

כיון שתכלית ירידת האדם לעולם הזה היא לעשות רצון קונו, חשוב שזכור עד כמה תפקידה של הנשמה בדרך התכלית זו מכריע. שכן בלעדיה היה הגוף הגשמי נוהג אחר תאוות הבל, ולעולם לא היינו מגיעים לתכלית בריאתנו. כפי שבאר זאת הרמב"ם במשלו הנפלא:

מעשה בעגלון שהחזיק ברשותו סוס חסון שלחנה במלאכתו עשרות בשנים. יחדו שוטטו העגלון וסוסו במסעה העולה לעיר הגדולה וחזור ממנה, לעתים אף כמה פעמים ביום, כשהם מובילים בעגלתם נוסעים וסחורות.

פעמים רבות מספר עשה הסוס את הדרך, עד שהפך למלמד' בה. מבלי להזדקק להנחיות מיוחדות עשה את הדרך במהירות רבה, עצר היכן שצריך לעצור, פנה היכן שצריך לפנות והוביל את הנוסעים בבטחה אל מחוז חפצם.

היה זה בעצומה של נסיעת בקר שגרתית. אחר לילה ארוך ללא שנה, חש העגלון כיצד נעצמות שמורות עיניו. גמלים כתקנם מבקש היה מן הנוסעים בעדינות כי יואילו להרשות לו לחטף תנומה של מחצית השעה בצד הדרך, אף ביום זה הוא מהר.

במחו עלה הרהור של שטות: הלאו סוסי הנאמן מפיר את הדרך בעל פה, ומה בקך אם אדם מעט על מושבי ואמת לו להוביל את העגלה אל מחוז חפצו? אמו ועשה. לא עברה לה דקה, והנה נשמת ראשו על המושב, והעגלה המשיכה בנסיעתה. בתחלה התנהלה הנסיעה על מי מנוחות, אולם לאחר דקות מספר החלה העגלה להתנדנד בפראות, ובטרם הספיק העגלון להבין מה מתרחש סביבו כבר נטתה על צדה והתהפכה על נוסעיה וסחורותיה.

בדרך הקשה למד העגלון כי על אף שהיה הסוס נבו ופסח, במהותו הוא נותר 'סוס', וכשהבחין בירק הצומח לצד הדרך, דבר לא נעמ ממנו מלהגיע אליו, בכל מחיר.

אף גופנו הגשמי הוא כאותו סוס 'פסח': מבקש בכל רגע לסטות מן הדרך ולרדף אחר תענוגים של הבל. לולא הכלי היחיד שיכול לעוצרו, הנשמה, שהיא חלק אלה ממעל, היה הוא שקוע בתאוות העולם כלי. כמה עלינו להודות אפוא על שזכנו ה' במתנה יקרה זו ('שלי אורות תפלה ח"א עמ' טו).

טהורה היא

בפתח הברכה אנו מצינים את עבודת היות הנשמה 'טהורה'. על קדשתה וטהרתה של הנשמה למדים אנו מדברי חז"ל (ברכות א): 'מה הקדוש ברוך הוא מלא כל העולם - אף נשמה מלאה את כל הגוף; מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה - אף נשמה רואה ואינה נראית; מה הקדוש ברוך הוא זן את כל העולם כולו - אף נשמה זנה את כל הגוף; מה הקדוש ברוך הוא טהור - אף נשמה טהורה; מה הקדוש ברוך הוא יושב בחדרי חדרים - אף נשמה יושבת בחדרי חדרים; יבא מי שיש בו חמשה דברים הללו וישבח למי שיש בו ממשות דברים הללו'.

בנסח הברכה אנו מצינים שהנשמה 'טהורה היא' - גם במצבה העשוי, על אף שהיא נתונה בתוך גוף גשמי כל כך. נותרת היא טהורה (פריש' סידור תפלה ז' (ח)). גם אם היא עטופה בשכבות של גנוף כתוצאה מחטאי האדם, מתחת לכל הפסוים - 'טהורה היא', ולפיכך תמיד יכולים אנו לשבח להתקדש ולהשחר באמצעותה (ראו אור חיים ונרקא כח טו). ואולם יש שכתבו שלא לומר 'טהורה היא' כי אם 'טהורה', לפי שכתבו המקבילים ('שער הפגות ברכות השחר אות ב') שבברכה זו מ"ז תבות בדיק, ואם נאמר 'היא' יהיה בה מ"ח תבות ('שלי צבור' אות טו). ועוד, שאין פגנתו לומר ש'טהורה היא' פים לאחר שהרבינו לחטא, אלא שטהורה היתה בשעה שנתנה בנו ('קשר גדל' [חח"א] ס"ה אות ח).

הדיעה שנתנו בנו הקדוש ברוך הוא נשמה טהורה היא ידיעה מרוקמת, אף גם מחיבת: אם הנשמה שבתוכנו, זו שנותנת לנו את חיותנו, היא חלק אלה ממעל והיא כה טהורה, הרי שמוטלת עלינו החובה לשומרה בטהרה ולהשתמש בכת האין סופי הטמון בה לעבד את ה' בטהרה, ולא למעל חלילה בפקדון שהפקד בדינו ('פני שמשון תפלה עמ' א').

אמן אחת הכריעה את הפך

הספור המיוחד שלפניכם התרחש לפני שנים ספורות, במסגרת 'שבת התאחדות' מפארת ומשקעת שיערכה לתורמי אחד ממרכזי התורה הידועים בארץ הקדש.

הפקת שבת שפזו היא מבצע לוגיסטי אדיר ממדים, הנרוך בהשקעה כספית עצומה ובמאמץ רב. כדי להניב את הובעלת המרבית משבת נזירה שפזו, נדרשת הכנה מקדמת ונצרך תכנון עמק ומדקדק לכל פרט ופרט. אולם כל המאמצים שונים כדי להעניק, ולו אחת לשנה, הוקרה מיוחדת לאותם נדיבי עם המעניקים מהונם באופן קבוע לטובת המוסדות המפארים. מלבד זאת ההשקעה מתבררת בדרך כלל כשונה ומניבה, משום שלבם של הנוכחים נפתח ומתחבר, ומרביתם אף מגדילים את תרומתם החדישית הקבועה.

סעדות השבת בשבת מרוקמת זו נערכו בפאר ובקדר כיד המלך, ובמלכך נשמעו דרשות מפי טובי המרצים והדרשנים. אף תפלות השבת התקיימו במתכנת מיוחדת, ושלבו בהן פרקי אגרות והפלה באיירה מיוחדת מניחה.

כצפוי, בשבת בבוקר, עם סיום תפלת שחרית בטרום עמדו להוציא את ספר התורה מהארון, דפק הגבאי על הבימה. הוא הכריז כי הוא עומד למכר את כל העליות והפגודים לכל המרבה במחיר, כאשר התמורה תקדש לטובת הרחבת המוסדות הקדושים.

"אלף דולר - פהו", הכריז הגבאי, וההתמודדות החלה. עליה זו נמכרה לבסוף בששת אלפי דולרים, אולם מעליה לעליה האמירו המחירים לגבהים עצומים, כאשר הנכבדים מבין התורמים מתחרים ביניהם בעת על העליות המכבדות יותר.

אט אט נמכרו כל הפגודים, ולבסוף נותרה העליה האחרונה. על עליה זו היתה התחרות עזה במיוחד. פרנסי המוסדות בקשו, מצדם, למוכרה במחיר הגבוה ביותר שנתן, שהלא ההכנסות קודש הן להחזקת המוסדות, ואלו המשתתפים מצדם נשו גם הם לזכות בה, אם כדי להגדיל את יקרתם, ואם כדי להיות מאלו שעליהם נאמר: "אחרון אחרון חביב".

הגבאי החל את המכירה, וחיש מהר טפס המחיר והאמיר במהירות. ככל שעלה המחיר, כך התמעטו המתמודדים, ולבסוף נותרו שניים מהם; הראשון הכריז "עשרים וארבע אלף דולר", והקהל צפה מן הצד במתח ובנשימה עצורה - היזקה בעליה

הספור המיוחד שלפניכם התרחש לפני שנים ספורות, במסגרת 'שבת התאחדות' מפארת ומשקעת שיערכה לתורמי אחד ממרכזי התורה הידועים בארץ הקדש. הפקת שבת שפזו היא מבצע לוגיסטי אדיר ממדים, הנרוך בהשקעה כספית עצומה ובמאמץ רב. כדי להניב את הובעלת המרבית משבת נזירה שפזו, נדרשת הכנה מקדמת ונצרך תכנון עמק ומדקדק לכל פרט ופרט. אולם כל המאמצים שונים כדי להעניק, ולו אחת לשנה, הוקרה מיוחדת לאותם נדיבי עם המעניקים מהונם באופן קבוע לטובת המוסדות המפארים. מלבד זאת ההשקעה מתבררת בדרך כלל כשונה ומניבה, משום שלבם של הנוכחים נפתח ומתחבר, ומרביתם אף מגדילים את תרומתם החדישית הקבועה.

סעדות השבת בשבת מרוקמת זו נערכו בפאר ובקדר כיד המלך, ובמלכך נשמעו דרשות מפי טובי המרצים והדרשנים. אף תפלות השבת התקיימו במתכנת מיוחדת, ושלבו בהן פרקי אגרות והפלה באיירה מיוחדת מניחה. כצפוי, בשבת בבוקר, עם סיום תפלת שחרית בטרום עמדו להוציא את ספר התורה מהארון, דפק הגבאי על הבימה. הוא הכריז כי הוא עומד למכר את כל העליות והפגודים לכל המרבה במחיר, כאשר התמורה תקדש לטובת הרחבת המוסדות הקדושים.

"אלף דולר - פהו", הכריז הגבאי, וההתמודדות החלה. עליה זו נמכרה לבסוף בששת אלפי דולרים, אולם מעליה לעליה האמירו המחירים לגבהים עצומים, כאשר הנכבדים מבין התורמים מתחרים ביניהם בעת על העליות המכבדות יותר.

אט אט נמכרו כל הפגודים, ולבסוף נותרה העליה האחרונה. על עליה זו היתה התחרות עזה במיוחד. פרנסי המוסדות בקשו, מצדם, למוכרה במחיר הגבוה ביותר שנתן, שהלא ההכנסות קודש הן להחזקת המוסדות, ואלו המשתתפים מצדם נשו גם הם לזכות בה, אם כדי להגדיל את יקרתם, ואם כדי להיות מאלו שעליהם נאמר: "אחרון אחרון חביב".

הגבאי החל את המכירה, וחיש מהר טפס המחיר והאמיר במהירות. ככל שעלה המחיר, כך התמעטו המתמודדים, ולבסוף נותרו שניים מהם; הראשון הכריז "עשרים וארבע אלף דולר", והקהל צפה מן הצד במתח ובנשימה עצורה - היזקה בעליה

היה זה בעצומה של נסיעת בקר שגרתית. אחר לילה ארוך ללא שנה, חש העגלון כיצד נעצמות שמורות עיניו. גמלים כתקנם מבקש היה מן הנוסעים בעדינות כי יואילו להרשות לו לחטף תנומה של מחצית השעה בצד הדרך, אף ביום זה הוא מהר.

מכתבים מקוראינו הנאמנים

מכתבי אמונים

למרכת 'בני אמונים'

א. במימים אלו, מתחילים אנו ללמד בסדר הדין היומי, פרק "ואלו קשרים" המברך את דיני מלאכת קושר ומתיר. בעל המשנה הלכות' משוה בתשובה (חלק טו ס"ה מב) את ענין אמן למלאכת קושר. כשם שהקשר הקטן שנעשה בסיים התפירה, מחזק את התפירה וגורם שלא תפרם, כך ענין האמן מקימת ומחזקת את הברכה.

ב. כמדי שיעור בדין היומי הנני מקפיד להכין כמה דפים קדימה. שמת לב שבדין קיט ע"ב מופיעים מאמרי חז"ל מפרסמים על גדל מעלת ענין אמן. דף זה ילמד, אף יצבה ה', על ידי לבודת אלפי ישראלי בערב שבת קודש בלל, שבו אנו קוראים את פסוקים: 'אם ברכות השחר: 'מה טובו אלהיך ייגאל' וכו'. הנה לנו רמז וסיגמא לפניה המקדש שאותו אדם נושאם על גס רבות בשנים - אמירת ברכות השחר בחברותא באהלי יעקב.

ברכת התורה, הרב י.כ. - בני ברק.

יצאנו